

З ЛИСТУВАННЯ МІЖ НИКОДИМОМ КОНДАКОВИМ ТА МИКОЛОЮ ПЕТРОВИМ

Попри ту обставину, що у сфері дослідницьких інтересів як Никодима Павловича Кондакова, так і відомого київського вченого Миколи Івановича Петрова (1840–1921) перебували давньоруське та візантійське мистецтво, свідчень їх особистісних епістолярних контактів збереглося вкрай мало: мною наразі відшукано тільки два листи. Важко сказати, чи невелика кількість епістол є свідченням саме епізодичних контактів між ними, чи є просто наслідком поганого збереження епістолярного спадку. Проте відносно непогана збереженість особистих архівів як М. Петрова, так і Н. Кондакова, примушує з більшою часткою вірогідності пристати на перше твердження. Втім, ця обставина тільки посилює важливість для біографістики цих джерел.

Найвірогідніше, особисте знайомство обох вчених слід відносити до серпня 1874 р., коли у Києві тривав III Археологічний з'їзд, учасниками якого були як Н. Кондаков, так і М. Петров¹. Важко сказати, чи підтримувались якісь епістолярні контакти після знайомства у Києві, позаяк наявна в нашому розпорядженні епістола написана за десять років після з'їзду, у 1884 р. Її поява, як можемо виснувати з тексту, інспірована надісланням Петровим до Одеси низки власних друкованих праць, адресованих викладачам Новоросійського університету. Вочевидь, Микола Іванович, відвідавши Одесу у серпні 1884 р. як учасник VI Археологічного з'їзду², мав нагоду тісніше поспілкуватись зі своїми колегами, що згодом й стало приводом передати їм вже восени цього року примірники своїх друкованих видань. Надіслані вони були на адресу Н. Кондакова, який і роздав книги Ф. Успенському, Л. Воєводському та В. Яковлеву. Втім, на мою думку, обрання адресата було зумовлене радше не приятельськими стосунками з Н. Кондаковим, а тою обставиною, що останній очолював комітет з підготовки археологічного з'їзду в Одесі, тож тримав у

¹ *Список членов III Археологического съезда с означением места их жительства*, Труды третьего археологического съезда в России, бывшего в Киеве в августе 1874 года, том I, Киев 1878, с. XI–XII.

² *Отчет Рапорядительного комитета по устройству VI Археологического съезда в Одессе*, Труды VI Археологического съезда в Одессе (1884 г.), том 1, Одесса 1886, с. XLVIII.

своїх руках організацію кореспонденції з членами з'їзду³. На цю думку наштотує й офіційний характер тексту листа, своєрідного звітування про виконану роботу та подяку за надіслану Кондакову книгу.

Чи підтримувались між обома вченими епістолярні контакти далі, за відсутності листів важко стверджувати щось впевнено, адже наступна епістола написана тільки у 1911 р. З її тексту зрозуміло, що Микола Іванович цікавився результатами наукових досліджень Никодима Павловича, звертаючи увагу на окремі моменти власних наукових публікацій, які підтверджують висловлені Кондаковим міркування.

Попри невелику кількість збереженого листування між М. Петровим та Н. Кондаковим, вони є важливим свідченням особистісних ділових контактів між ними, що дозволяє краще висвітлити окремі сторінки біографії обох вчених.

* * *

Лист Н. Кондакова до М. Петрова зберігається у фонді листування (ф. III) Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського. Лист М. Петрова до Н. Кондакова зберігається в особистому фонді Н. Кондакова (ф. 115) Санкт-Петербурзького філіалу Архіву Російської академії наук⁴. Листи друкуються мовою оригіналу сучасним правописом.

1. *Н. Кондаков – М. Петрову, Одеса – Київ, 26 жовтня 1884 р.*

Одеса, 26 окт[ября] 1884.

Милостивый Государь Николай Иванович!

Получив от Вас 4 экз[емпляра] Вашего соч[инения] “Очерк ист[ории] украин[ской] лит[ературы]”⁵, я раздал из них три гг. Успенскому⁶, Воеводскому⁷ и Яковлеву⁸, а последнему также выпуск “Описания рукописей”⁹. Экземпляр “Указателя”¹⁰ передал в нашу библиотеку и музей.

³ А.В. Шаманаев, *Н.П. Кондаков и VI археологический съезд в Одессе (1884)*, Научные ведомости БелГУ, Серия: История. Политология. Экономика. Информатика 1 (2011) 71–76.

⁴ На існування цього листа мою увагу звернула директор СПБФ АРАН І. Тункіна.

⁵ Н.И. Петров, *Очерки истории украинской литературы XIX столетия*, Киев 1884.

⁶ Успенський, Федір Іванович (1845–1928) – візантиніст, академік Петербурзької академії наук (з 1900 р.), професор Новоросійського університету у 1879–1895 рр.

⁷ Воеводський, Леопольд Францевич (1846–1901) – історик, філолог, професор Новоросійського університету (з 1879 р.).

⁸ Яковлев, Володимир Олексійович (1840–1896) – історик, завідувач Одеської міської публічної бібліотеки (з 1883 р.), приват-доцент (з 1884), згодом професор (екстраординарний з 1894, ординарний з 1896) Новоросійського університету.

⁹ Н. Петров, *Описание рукописей Церковно-археологического музея при Киевской духовной академии*, Вып. 1, Киев 1875; Н. Петров, *Описание рукописей Церковно-археологического музея при Киевской духовной академии*, Вып. 2, Киев 1877; Н. Петров, *Описание рукописей Церковно-археологического музея при Киевской духовной академии*, Вып. 3, Киев 1879.

¹⁰ Н.И. Петров, *Указатель церковно-археологического музея при Киевской духовной академии*, Киев 1880.

21.
III, 13. 1884

3
Софія, 26 жовт.
1884

Милостивий Вовударь

Николай Иванович!

Получивши от Вас 4 раз. Нашего соч.
"Очерк ист. Украины. мф.", я ружаво про каф-
три и. Успенскому, Воскресенскому и
Яковлеву, а пошлюкешу также Витурин
и Отисані рукописей? Присланный Украинский
переводить какому Сибирскому и Музею?

Поживите мои манеже благодарити
Ваша за свои доброты и дарения
первая содеяние и уверенность, что за многолетие
же мой интересе Ваш. и пошлюкешу ранее.

NSJ

Со признатом уваженіем
Аполло Кондакович

А Кондакович

Лист Н. Кондакова до М. Петрова від 26 жовтня 1884 р.

Позвольте мне теперь поблагодарить Вас за свой собственный экземпляр первого сочинения и извиниться, что за хлопотами не мог известить Вас о получении ранее.

С истинным уважением готовый к услугам

Н. Кондаков.

IP НБУВ, ф. III, од. зб. 13121, арк. 3, автограф.

2. М. Петров – Н. Кондакову, Київ – Санкт-Петербург, 8 лютого 1911 р.

Ваше Превосходительство,

Многоуважаемый Никодим Павлович!

На днях мне довелось прочитать Ваше исследование “Иконография Богоматери. Связи греческой и русской иконописи с итальянской живописью раннего Возрождения”¹¹.

Оставляя в стороне свои личные впечатления, полученные при чтении сего исследования, считаю своим долгом указать Вам на “Типик о церковном и о настенном письме епископа Нектария из сербского града Велеса, 1599 года”, изданный мною в “Записках императорского Русского археологического общества (Труды отделения русской и славянской археологии)”, т. XI; кн. 4, вып. 1–2, 1899 года. Этот “Типик” подтверждает Вашу мысль о проникновении эпохи Возрождения в Россию через Сербию.

Готовый к услугам Вашим профессор Киевской духовной академии¹²

Николай Петров.

8 февр[аля] 1911 г.

Киев.

СПбФ АРАН, ф. 115, оп. 4, спр. 321, арк. 1–1 зв., автограф.

¹¹ Н.П. Кондаков, *Иконография Богоматери: Связи греческой и русской иконописи с итальянской живописью раннего Возрождения*, Санкт-Петербург 1910.

¹² Православный вищий духовний навчальний заклад, відкритий у 1819 р. Офіційно проіснував до 1920 р., проте неофіційно діяла до середини 1920-х рр.